

**BOLANING MAKTAB TA'LIMIGA INTELEKTUAL
TAYYORLIGINING PSIXOLOGIK ASOSLARI**

Rajabova Sohiba Yusupboyevna

Xorazm viloyat Shovot tumani 22-maktab psixologi

Aliyeva Marhabo Allaberganovana

Xorazm viloyat Shovot tumani 42-maktab psixologi

ANNOTATSIYA : *Maqolada bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida sifat va samaradorlikni oshirish uchun amalga oshirish mumkin bo'lgan metodlar, jarayonlar, o'ziga xos holatlar tahlil etilgan va takliflar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Maktabgacha ta'lim, samaradorlik, sifat, vazifa, metod, usul.*

KIRISH

Maktabgacha ta'limning asosiy vazifalari bolalarni xalqning boy milliy, madaniy, tarixiy me'rosi va ma'naviy-axloqiy an'analari ruhida tarbiyalash, bolalarda milliy vatanparvarlik hislarini shakllantirish, maktabgacha yoshdagi bolalarda bilim olish ehtiyojini, o'qishga intilish moyilliklarini shakllantirib, ularni muntazam ravishda ta'lim jarayoniga tayyorlash, bolalarning tafakkurini rivojlantirish, o'zining fikrini mustaqil va erkin ifodalash malakalarini shakllantirish, bolalarning jismoniy va ruhiy sog'ligini ta'minlashdan iborat. Bu bosqichda bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash masalasi eng dolzarb masalalardan sanaladi. Aynan shuni e'tiborga olgan holda bugungi kunda mamlakatimizda maktabgacha ta'lim sohasida, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash sohasida tub o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Maktabgacha ta'lim bola shaxsini sog'lom va yetuk qilib maktabga tayyorlash maqsadini ko'zlaydi. Ta'lim-tarbiya qancha erta boshlansa, uning samarasi shuncha erta namoyon bo'ladi, shuningdek, insonning butun hayot tarziga ijobiy ta'sir qiladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalariga bolalar qamrovini kengaytirish, muassasalarni obodonlashtirish, ularning kirish qismidan tortib, yo'laklari, hattoki

ekilgan gul, daraxtlari, guruh xonasidagi har bir jihoz bolani rivojlantirish uchun yo'naltirilganiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bugungi tezkor davrda maktabgacha yoshdagi bolalarni mustaqil fikrlash, fikrini erkin ifodalashga o'rgatuvchi muhit yaratish, albatta, muassasaning samarali boshqaruviga bevosita aloqador.

Maktabga borish - bola hayotidagi burilish davri. Shu sababli, kattalar ham, bolalar ham maktabga yaqinlashish zarurati bilan ko'rsatadigan tashvish tushunarli. Talaba, talaba pozitsiyasining o'ziga xos xususiyati shundaki, uning o'qishi majburiy, ijtimoiy ahamiyatga ega faoliyatdir. U uchun u o'qituvchi, maktab, oila oldida mas'uldir.

O'qituvchi va talaba o'rtasida juda o'ziga xos munosabatlar shakllanadi. O'qituvchi nafaqat bolaga hamdardlik uyg'otadigan yoki uyg'otmaydigan kattalar emas. U bolaga qo'yiladigan ijtimoiy talablarning rasmiy tashuvchisi. O'qituvchining darsda olgan bahosi bolaga bo'lgan shaxsiy munosabatining ifodasi emas, balki uning bilimining ob'ektiv o'lchovi, ta'lim vazifalarini bajarishi. Yomon bahoni itoat qilish yoki tavba qilish bilan to'ldirib bo'lmaydi. Sinfdagi bolalarning munosabatlari o'yinda rivojlanayotgan munosabatlardan ham farq qiladi.

Bolaning tengdoshlar guruhidagi o'rnini belgilaydigan asosiy mezon o'qituvchining bahosi va o'qishdagi muvaffaqiyatidir. Shu bilan birga, majburiy faoliyatda birgalikda ishtirok etish umumiy javobgarlikka asoslangan munosabatlarning yangi turini vujudga keltiradi. Bilimlarni o'zlashtirish va qayta qurish, o'zini o'zgartirish yagona ta'lim maqsadiga aylanadi. Bilim va o'quv faoliyati nafaqat hozirgi vaqt uchun, balki kelajak uchun, kelajakda foydalanish uchun ham o'zlashtiriladi.

Bolalar maktabda olgan bilimlari ilmiy xarakterga ega. Agar ilgari boshlang'ich ta'lim fanlarning asoslarini tizimli ravishda o'zlashtirishga tayyorgarlik bosqichi bo'lgan bo'lsa, endi u birinchi sinfdan boshlanadigan bunday assimilyatsiyaning boshlang'ich bo'g'iniga aylanadi.

Bolalarning ta'lim faoliyatini tashkil etishning asosiy shakli - bu vaqt bir daqiqagacha hisoblanadigan dars. Darsda barcha bolalar o'qituvchining

ko'rsatmalariga amal qilishlari, ularga qat'iy rioya qilishlari, chalg'imasliklari va ortiqcha ish bilan shug'ullanmasliklari kerak. Bu talablarning barchasi shaxsiyatning turli jihatlari, aqliy fazilatlar, bilim va ko'nikmalarining rivojlanishi bilan bog'liq. Talaba ta'lim uchun mas'uliyatli bo'lishi, uning ijtimoiy ahamiyatini bilishi, maktab hayoti talablari va qoidalariga bo'ysunishi kerak. Muvaffaqiyatli o'qish uchun u kognitiv qiziqishlarga ega bo'lishi, juda keng bilimga ega bo'lishi kerak. O'quvchiga o'rganish qobiliyatini tashkil etuvchi fazilatlar majmuasi mutlaqo kerak. Bu ta'lim vazifalarining ma'nosini, ularning amaliy mashg'ulotlardan farqini, harakatlarni bajarish usullarini bilish, o'zini tuta bilish va o'zini hurmat qilish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

Maktabga psixologik tayyorgarlikning muhim jihati - bu bolaning ixtiyoriy rivojlanishining etarli darajasi. Har xil bolalar uchun bu daraja boshqacha bo'lib chiqadi, lekin etti yoshli oltita bolani ajratib turadigan o'ziga xos xususiyat-bu bolaga o'z xatti-harakatlarini nazorat qilish imkoniyatini beradigan motivlarga bo'ysunish. birinchi sinfga kelib, maktab va o'qituvchining talablarini qabul qilish uchun umumiy mashg'ulotlarga jalb qilinadi.

Kognitiv faoliyatning o'zboshimchalikiga kelsak, u maktabgacha yoshda shakllana boshlasa-da, u maktabga kirguncha hali to'liq rivojlanmagan: bolaga ixtiyoriy e'tiborni uzoq vaqt ushlab turish, materialni eslab qolish qiyin. katta hajmli va boshqalar. Boshlang'ich maktabda ta'lim bolalarning bu xususiyatlarini hisobga oladi va shunday tuzilganki, ularning bilim faoliyatining o'zboshimchaliklariga qo'yiladigan talablar asta sekin o'sib boradi, chunki ta'lim jarayonida u takomillashadi.

Bolaning maktabga aqliy tayyorgarligi bir -biriga bog'liq bo'lgan bir necha jihatlarni o'z ichiga oladi. Birinchi sinfdan o'qiyotgan bolaga atrofdagi dunyo haqida ma'lum ma'lumot kerak: obyektlar va ularning xususiyatlari, jonli va jonsiz tabiat hodisalari, odamlar, ularning ishlari va ijtimoiy hayotning boshqa jihatlari haqida. yaxshi va yomon nima", ya'ni. axloqiy me'yorlar haqida. Maktabgacha yoshda shakllangan g'oyalarning to'g'riligi, aniqligi va umumlashtirilishi - bu bilimning hajmi emas, balki uning sifati muhim.

Biz bilamizki, katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolaning majoziy tafakkuri umumlashtirilgan bilimlarni o'zlashtirish uchun juda boy imkoniyatlar beradi va yaxshi tashkil etilgan ta'lim bilan bolalar haqiqatning turli sohalari bilan bog'liq hodisalarning asosiy qonunlarini aks ettiruvchi g'oyalarni o'zlashtiradilar. Bunday fikrlar bolaning maktabda ilmiy bilimlarni o'zlashtirishiga yordam beradigan eng muhim yutuqdir. Agar maktabgacha ta'lim natijasida bola turli fanlarni o'rganish predmeti bo'lib xizmat qiladigan hodisalarning sohalari va jihatlari bilan tanishsa, ularni ajrata boshlasa, tirikni tirikdan, o'simliklarni hayvonlardan ajrata boshlasa kifoya. , sun'iydan tabiiy, foydadan zararli. Har bir bilim sohasi bilan tizimli tanishish, ilmiy tushunchalar tizimlarini o'zlashtirish - kelajak masalasidir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim-tarbiyasiga qo'yiladigan Davlat talablarida belgilangan ko'rsatkichlarga erishish 6-7 yoshdagi bolalarni maktabga to'la-to'kis tayyorlashga, maktabda beriladigan ta'limni mukammal o'zlashtirishga, mustaqil O'zbekistonning ravnaqi uchun xizmat qiladigan barkamol inson bo'lib yetishishlariga zamin hozirlaydi.

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar, asosan, maktab ta'limiga maktabgacha ta'lim tashkilotlarida va oilada tayyorlanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni rivojlantirish va maktab ta'limiga tayyorlash 3 bosqichda amalga oshiriladi.

1. *Bolalarni nutqini rivojlantirish.*
2. *Jismonan rivojlantirish.*
3. *Ma'nan rivojlantirish.*

Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim-tarbiyasiga qo'yiladigan davlat talablari sog'lom va yetuk, maktabga, o'qishga tayyorlangan tarzda shakllantirib borishdan iboratdir. Yetakchi mutaxassislarning fikriga ko'ra, «Maktabga tayyorgarlik» tushunchasi bolani maktabga tayyorlashning quyidagi yo'nalishlarini o'z ichiga oladi:

- ☐ *jismoniy;*
- ☐ *shaxsiy (ruhiy);*

- *aqliy;*
- *maxsus tayyorgarlik.*

Maktabga umumiy tayyorgarlik bolaning maktabga borish vaqtiga kelib aqliy, ma'naviy, estetik va jismoniy rivojlanishda erishgan shunday darajasidirki, u bolaning maktab ta'limining yangi sharoitlariga va o'quv materialining ongli egallashga faol kirib borishlari uchun zarur asosni yaratadi.

Umumiy tayyorgarlik bola maktab ta'limiga o'tish davriga kelib erishadigan psixik rivojlanishning muayyan darajasi bilan ifodalanadi. Psixologik tayyorgarlik tushunchasi maktab ta'limi nuqtai-nazaridan 1 sinfga borayotgan bola psixik rivojlanishidagi muhim sifat ko'rsatkichlarini muvofiqiyatli jamlaydi. Bolani maktabga maxsus ravishda tayyorligi maktabda o'qishga umumiy psixologik tayyorligiga qo'shimchadir. U bolada matematika va ona tili kabi o'quv fanlarini o'rganish uchun zarur bo'lgan maxsus bilim, ko'nikma va malakalarning mavjudligiga ko'ra aniqlanadi. MTTda bolalarda eng oddiy matematika tasavvurlarini tarkib toptirish, nutqni o'stirish hamda savodni egallashga tayyorlanish yuzasidan o'tkaziladigan jadal ish bolalarni maktabda o'qishga maxsus tayyorlashning zarur darajasini ta'minlaydi.

Maktabga qatnaydigan bola yangi turmush tarziga kishilar bilan o'zaro munosabatning yangi tizimiga, faol aqliy faoliyatga tayyorlanga bo'lishi darkor. U yangi jiddiy majburiyatlarni uddalashi uchun jismoniy rivojlanishda muayyan darajaga erishgan bo'lishi kerak.

Qisqa muddatli guruhlarda bolalarni maktabga tayyorlashni rejalashtirish. Rejalashtirish – bu zarur shart-sharoit, foydalanilayotgan vosita, shakl va uslublarni ko'rsatgan holda, ta'lim-tarbiya ishini amalga oshirishning tartibi va ketma-ketligini oldindan belgilash jarayoni. Umuman, ta'lim-tarbiya ishining samaradorligi rejalashtirish qay darajada pishiq-puxta o'ylangani va amalga oshirilgani bilan belgilanadi. Bu turdagi tayyorlash ham eng samarali usullardan biri hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytish mumkinki, maktabgacha ta'lim muassasalarini

boshqarishning yangi zamonaviy usullaridan unumli foydalanib, topshiriqlar ijrosining muntazam nazorati natijasida maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning sifat va samaradorligi oshib boradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Hasanboeva O.U. va boshq. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent:Ilm ziyo, 2016.
2. Sodiqova Sh.A. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Tafakkur sarchashmalari, 2013.
3. Mavrulov A. Ma'anaviy barkamol inson tarbiyasi. – Toshkent:O'zbekiston, 2008.
4. “Илк қадам” давлат ўқув дастури. Тузувчилар: Грошева И.В., Евстафева Л.Г., Махмудова Д.Т., ва бошқалар. – Тошкент, 2018 йил.
5. The National Strategies Primary: Numbers and Patterns. December, 2009.
6. Internet materiallari